

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ – ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ

А.О. ХАРЕНКО, кандидат економічних наук
Уманський державний аграрний університет

Одним із найважливіших факторів підвищення ефективності будь-якого виробництва є його спеціалізація. Під спеціалізацією сільськогосподарського виробництва розуміють суспільний поділ праці, за якого засоби виробництва і робоча сила зосереджуються на виробництві відповідного виду товарної продукції з урахуванням природно-економічних умов. Основна її мета – раціональний розвиток галузей рослинництва і тваринництва в кожному господарстві, районі, області, зоні країни з урахуванням природно-економічних умов.

Також спеціалізація є ефективною формою організації сільського господарства, яка дає змогу зосередити виробництво певних видів продукції на окремих територіях і підприємствах та одержувати завдяки цьому кращі результати господарської діяльності. На розміщення і спеціалізацію сільськогосподарського виробництва впливають природно-кліматичні, економічні, біологічні, соціальні та інші фактори.

Економічна ефективність спеціалізації сільського господарства характеризується системою показників: вартість валової і товарної продукції на 1 га сільськогосподарських угідь, на 1 грн. основних і оборотних фондів та 1 середньорічного працівника, затрати праці в людино-годинах на виробництво 1 ц продукції, собівартість 1 ц продукції, прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь, рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва.

Спеціалізація і концентрація є взаємопов'язаними і взаємообумовленими поняттями. Між спеціалізацією і концентрацією виробництва існує тісний взаємозв'язок: спеціалізація, як правило, пов'язана з масовим виробництвом, а саме з його концентрацією, а остання, у свою чергу, поглиблює спеціалізацію.

Так за даними Сагайдак А., у США 28% найбільших сільськогосподарських підприємств виробили у 2002 році майже 90% усієї товарної продукції. Вони, володіючи значним оборотним капіталом, маючи тісні зв'язки з наукою, промисловістю, прямий доступ до потрібних джерел інформації, великі спеціалізовані підприємства виявилися спроможнішими до впровадження досягнень науково-технічного прогресу, зниження витрат виробництва і т.ін.

Спеціалізоване виробництво забезпечує виготовлення технологічно однорідної, високоякісної товарної продукції, яка відповідає запитам споживачів.

На нашу думку та багатьох західних економістів, шляхом економічного розвитку є поділ праці, розвиток спеціалізації сільськогосподарського виробництва. Вони вважають, що спеціалізація забезпечує найкращі можливості для реалізації досягнень науки і техніки. При цьому створюються нові виробництва і предмети праці, зміцнюється матеріально-технічна база

сільськогосподарського виробництва, підвищується кваліфікація кадрів. В результаті поглиблюється інтеграція між підприємствами.

Ми підтримуємо думку П.К. Канівського, що успішний розвиток спеціалізації відбувається, насамперед, у галузях і сільськогосподарських підприємствах з високим рівнем механізації виробничих процесів, прогресивними формами організації та мотивації праці. Найбільше впливають ринкові відносини на спеціалізацію підприємств, що є основними виробниками товарної продукції, з якою вони виходять на ринок, визначаючи її пропозицію, а також як споживачі засобів виробництва та товарів не лише промислового, а й сільськогосподарського призначення, то визначають і попит на ринку, його кон'юнктуру. У конкурентній боротьбі виграють спеціалізовані підприємства, оскільки вироблена ними продукція, як правило, дешевша порівняно з багатогалузевими підприємствами. Поглиблення спеціалізації сільськогосподарських підприємств потребує в ринкових умовах розробки й обґрунтування виробничих типів підприємств з урахуванням попиту та можливостей виробництва конкурентоспроможної продукції.

Вважаємо, що важлива роль у поглибленні спеціалізації в подальшому належатиме маркетингу. Запровадження на підприємстві його як ринкової теорії управління виробництвом та збутом передбачатиме планування та аналіз діяльності на основі попереднього дослідження потреб потенційних споживачів із визначенням споживчих характеристик продукції, що випускатиметься господарюючим суб'єктом.

При пошукові шляхів виходу сільського господарства України з кризи слід використати досвід діяльності спеціалізованих підприємств за часів СРСР. Крім того, проблема виходу з кризи не може бути успішно вирішена без державної підтримки великотоварного виробництва.

Отже, поглиблення спеціалізації сприяє розширенню й удосконаленню виробничих та економічних зв'язків між галузями сільського господарства і є передумовою виходу сільського господарства України з кризи за сучасних ринкових відносин.